

Minskande antal skolelever – en utmaning för den grundläggande utbildningen

Fenomenets bakgrund, konsekvenser och mål
Sammandrag, maj 2021

Mari Sjöström, sakkunnig

Sofia Johansson, servicedesigner

Konceptet Tillsammans omsätter Kommunförbundets fenomenbaserade strategi i praktiken

- Vi sammanför experter för gemensamt arbete kring frågor som är aktuella för kommunerna
- Vi utreder var och hur de största konsekvenserna uppstår
- Vi ställer upp mål för att få till stånd en samhällelig förändring

Sedan oktober 2020 har ett stort antal sakkunniga och kommuner deltagit i processen för att beskriva utmaningar och sätta upp mål för hållbara strukturer inom den grundläggande utbildningen. Nästa steg är verkställandet av målen.

Bakgrund till fenomenet och arbetet

Födelsetalen har minskat drastiskt i Finland under hela 2010-talet. År 2026 börjar ca 45 000 barn i grundskolan – 15 000 barn färre än år 2020.

Man kan inte se att födelsetalen på nytt skulle börja öka avsevärt i Finland.

Samhället blir också allt mer mångfasetterat på flera olika sätt. Detta syns i kommunerna, hos kommuninvånarna och i tjänsterna som riktar sig till kommuninvånarna.

Den grundläggande utbildningen är kommunbaserad

- Cirka 95 % av grundskolorna på det finländska fastlandet är kommunala
- När det gäller ordnandet av den grundläggande utbildningen är kommunernas organisatoriska ansvar och beslutanderätt betydande
- Lagstiftningen om den grundläggande utbildningen definierar sätten att anordna utbildningen
- Boendekommunen anvisar en elev i läropliktsåldern inom den grundläggande utbildningen en s.k. närskola. Den grundläggande utbildningen ska ordnas som närundervisning
- Grundläggande utbildning ordnas separat för finsk- och svenskspråkiga invånare.

Den grundläggande utbildningens delade ansvar

Nationell nivå – beslut om de viktigaste styrinstrumenten

Lagstiftning, finansieringsbas, informationsstyrning

Kommunen – utbildningsanordnaren

Kommunen kan göra val inom de gränser som lagen tillåter: skolor och deras lokaler, ett större utbud av undervisning än den riksomfattande timfördelningen, resurser som används för undervisningen, ledningen och personalstrukturen, samarbete eller enskilt arbete.

Skolsamfundet – operativ nivå

*Undervisning enligt läroplanen i form av närundervisning i skolorna.
En funktionell miljö som är inriktad på lärande och välbefinnande för eleverna.*

Kommunförbundets strategiska frågor:

- **På vilka villkor och under vilka förutsättningar kan den grundläggande utbildningen fortsättningsvis ordnas på ett högklassigt sätt i hela Finland?**
- **Kan den grundläggande utbildningen utvecklas och förnyas tillräckligt enbart med det nuvarande systemets strukturer?**

Kommunförbundets beskrivning av läget inom den grundläggande utbildningen

Fenomenets olika utmaningar och konsekvenser

Befolkningsförändringarna påskyndar differentieringen och särutvecklingen i kommunerna.

Betydande samhälleliga risker uppstår om barns och ungas kunnande och välbefinnande försämras på grund av att uppväxt- och undervisningsmiljöerna differentieras.

Situationen kräver att man på nationell nivå tar ställning till lagstiftningen om och finansieringen av ordnandet av den grundläggande utbildningen.

Konsekvenser för kommunerna

Många av utmaningarna är gemensamma för kommunerna

Kommunernas verksamhetsbetingelser påverkas av

- Varierande utgångsläge för ordnandet av undervisningen
- Handledning av eleverna och ett tillräckligt tillgodoseende av stödbehoven
- Elevhälsan och andra tjänster som främjar välbefinnandet knyts närmare varandra
- Personalkompetens och personaltillgång
- Finansieringens hållbarhet i vid bemärkelse
- Utmaningarna i prognostiseringen inom beslutsfattandet och faktorer som påverkar det (inkl. identifiering av variabler).

Kommuner där antalet barn sjunker

Läget är kritiskt. Tillgången och tillgängligheten till grundläggande utbildning samt kvalitetsaspekterna utgör en utmaning. Begränsat spelrum med tanke på tjänstens omfattning.

- Antalet elever minskar
- Kostnaderna per elev ökar
- I kommuner med flera grundskolor sker en särutveckling i tjänstens omfattning och kostnaderna för underhållet
- Antalet och/eller andelen elever som behöver skolskjuts ökar
- Transporttiden förlängs
- Skolans inverkan på dragningskraften, kvarhållningskraften, livskraften och kostnaderna bedöms.

Kommuner där förändringarna i antalet barn är små

I en stabil situation består utmaningen i att dra upp riktlinjer för hållbara strategier.

- Arsenalen av metoder för att ordna undervisningen är varierande
- Det är möjligt att välja mellan flera strategier
- Önskad omfattning och kvalitet på tjänsten; olika uttryck för social hållbarhet i utbildningstjänsten
- Det är naturligt för kommunen att koppla den grundläggande utbildningen till den helhet som består av kvarhållningskraft, livskraft och dragningskraft.

Kommuner där antalet barn ökar

- **En utmaning är att sörja för jämställdhetsaspekterna, den grundläggande utbildningens omfattning och kvalitet som helhet.**
- Matchning: att svara på en positiv utveckling av barnantalet genom att utvidga servicenätet
- Kontinuerlig prognostisering och reaktion
- Eftersträvad kvalitet kontra möjlig kvalitet
- Mångfalden bland eleverna: en viktig resurs, men också en utmaning för den sociala hållbarheten i utbildningstjänsterna
- Hur skillnaderna mellan kommunområden påverkar och tar sig uttryck i skolsamfunden.

**Utvecklingen inom den
grundläggande utbildningen
har stått på stället, men nu
är det dags för förändring**

Den grundläggande utbildningen har utvecklats i enlighet med de samhälleliga förhållandena

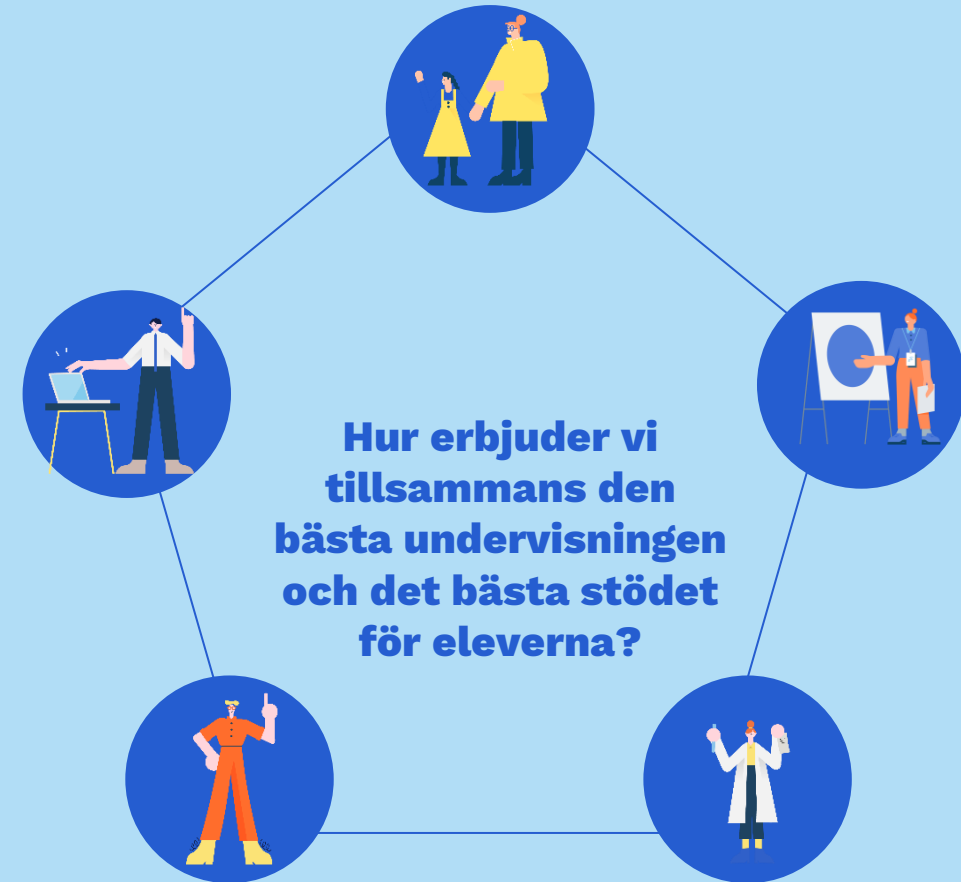

**Den grundläggande
utbildningens vision för
2040-talet – i flera nivåer
men ändå gemensam**

KOMMUNERNAS NÄTVERK AV GRUNDSKOLETJÄNSTER

REGIONALA OCH NATIONELLA NÄTVERKSSKOLOR SOM STÖD FÖR DEN KOMMUNALA GRUNDLÄGGANDE UTBILDNINGEN

Kommunförbundets mål

Steget före – samarbete över gränserna – öppen
verksamhetskultur

Den kommunbaserade grundläggande utbildningen främjar barnens bildning, kunnande och välmående.

Kommunförbundets effektmål.

Lägesbilden för den grundläggande utbildningen erkänns.

Kommunerna och staten tacklar tillsammans de utmaningar som ordnandet av den grundläggande utbildningen medför och bestämmer kvaliteten.

I utgångspunkterna för ordnandet identifieras alternativen. Flexibilitet och mångsidighet är en resurs.

Kommunernas samarbete är ett partnerskap som baserar sig på en öppen agenda. Nätverk är naturliga och tillgängliga plattformar för utveckling av den grundläggande utbildningen.

Kommunförbundets effektmål för de kommande 2–5 åren.

KOMMUN FÖRBUNDET